

SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINAN SELONTEKO

ELKO

Taustaa:

Velvoite sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteosta tulee Kuntalaista (10.4.2015/410) 115 §. Toimialat laativat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteot vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä. Selonteoissa kuvataan tarpeelliset tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumisesta.

Toimialoilta ja taseyksiköltä kerättiin tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumisesta tilikaudella 2025 erillisellä itsearviointikyselyllä. Kysely lähetettiin joulukuun alussa kaikille asiakkuusjohtajille ja palvelupäälliköille (yht. 56 kpl). Määräaikaan mennessä ELKOn eri yksiköistä vastauksia saapui yhteensä 14 kpl. Saatua vastauksia hyödynnettiin selonteon laatimisessa.

1. Ohjausympäristö

Elinvoima- ja konsernipalvelut ja kaupunkiyhteisiä palveluja järjestävä hallinto koostuu monista palveluista ja ohjausjärjestelmää pidetään yleisesti toimivana. Rakenteen selkiyttämistä on kuitenkin edelleen jatkettava ja toimintakulttuurin yhdenmukaisuutta kehitettävä. Elinvoima- ja konsernipalveluissa on vuoden aikana tapahtunut muutoksia, kuten henkilöstövaihdoksia, organisaatiouudistuksia ja johtamisjärjestelmän kehittämistä, joka heijastuu prosesseihin, toimintaan ja ilmapiiriin. Tehtäväkuvia on päivitetty uuden palkkausjärjestelmän myötä ja päivitystyö jatkuu vuonna 2026. Prosessin toivotaan olevan yhtenäisemmin ohjattu kaupungin tasolla.

2. Riskienarviointi

Riskienarvioinnin osalta pääsääntöisesti nähdään, että prosessi on kunnossa, riskit on tunnistettu ja riskienhallintatoimenpiteitä seurataan. Riskienhallintaa ja riskikartoitusta kehitetään edelleen ja painopisteeksi tulisi se, että riskienhallinnan prosessi tehdään systemaattiseksi ja osaksi normaalia toimintaa koko organisaatiossa.

Ennakoiva henkilöstösuunnittelu on ollut haastavaa säästötoimien ja talouden tasapainottamisen näkökulmasta. Lisäksi, kun toimitaan varsin pienellä henkilöstömitoituksella laajojen tietojärjestelmien ja teknologisten vastuiden parissa, henkilöperustainen riski korostuu. Kun useamman vuoden tehtävää hoitanut työntekijä lähtee, niin uuden kouluttaminen ja työtehtävien jakaminen ja siirto voi kestää useita vuosia. Avainhenkilöiden sijaisketjujen ylläpitäminen ja uusien työntekijöiden perehdyttäminen ja hiljaisen tiedon siirtäminen korostuvat muutosvaiheissa.

3. Valvontatoimet

Valvontatoimenpiteet ovat mm. ohjeissa ja politiikoissa määriteltyjä toimia, joilla varmistetaan, että johdon määräykset tavoitteiden saavuttamista uhkaavien riskien hallitsemiseksi toteutetaan. Pääsääntöisesti valvontatoimenpiteet ovat kunnossa.

Avainprosessien tunnistamiseen ja niiden riskien hallintakeinoihin tulee kuitenkin kiinnittää huomiota. Kaikkiin prosesseihin ei ole vielä nimetty sijaista. Joissakin vastauksissa koettiin, että mm. tietojärjestelmien käyttöoikeuksia on vaikea seurata, kun käyttöoikeuksia voidaan hakea hyvin monta eri reittiä. Myöskään ns. keskitetysti haettujen käyttöoikeuksien saaminen ei ole tehokasta. Riskinä on, että työntekijälle voi jäädä käyttöoikeuksia niin kaupungin sisäisiin järjestelmiin kuin myös kaupungin ulkopuolisiin järjestelmiin. Käyttöoikeuksia voi olla hyvinkin laajasti, joten esihenkilöllä ei välttämättä ole kaikista oikeuksista kattavaa tietoa. Kaikkia oikeuksia ei ole määritelty kaupungin keskitettyyn käyttövaltuushallintaan. Työtä jatketaan resurssien puitteissa.

Laskujen hyväksymismenettelyn koetaan olevan osin haavoittuva matalan organisaation ja hyväksyjien vähyyden vuoksi. Jääviyskysymykset ovat osin haastavia johtuen vähäisestä henkilöstöstä. Päätös- ja sopimushallinnassa vastuuhenkilöiden nimeämiseen kiinnitetään jatkossa tarkemmin huomioita.

4. Tiedonkulku

Tiedonkulussa on haasteita ja havaintona, että yhteistyö ja tiedonkulku toimialojen välillä ei aina ole riittävää. Kehittämistä tulee olla siinä, että toimintatapa olisi osallistavampi, jotta tiedonkulku paranisi.

Myös sisäistä tiedonkulkua toivotaan kehitettävän. Toisaalta raportointi ja tiedolla johtaminen on kaupungissa kehittymässä ja tietoa saadaan entistä paremmin läpi organisaation. On tunnistettu, että kehitettävää on niin tiedon saamisen, tiedon hallinnan ja erityisesti tiedon ymmärtämisen saralla. Asiakastytytyvyyden ja asukaskokemuksen seuraamisen lisääminen on havaittu tarpeelliseksi ja erityisesti eri kanavista tulleiden palautteiden yhdistämistä ja analysointia tarvittaisiin lisää.

5. Puutteet ja kehittämistoimenpiteet sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnassa tilikauden aikana

Esimerkiksi kaupungin kehittämistoimien/hankehallinnoinnin toimintojen kehittäminen/päätösprosessien yhtenäistäminen on nostettu tarkastuskertomuksessa 2024. Näihin on tartuttu ja vuoden 2025 aikana on toteutettu mm. hallinto-/toimintasääntöpäivityksiä, joiden kautta on selkeytetty hankkeisiin liittyviä toimivaltakysymyksiä sekä jäsennetty kaupunkitasoisen kehittämistoimintojen koordinaatiota johtamisjärjestelmän uudistamisen myötä.

Sopimuksien sisältöihin ja sopimuksien tallennuksiin asianhallintaan liittyviä puutteita on havaittu ja niihin liittyviä korjaustoimenpiteitä on tehty.

Sisäisen valvonnan vuositason suunnitelmien tekemisessä ja seurannassa voisimme olla systemaattisempia. Lähtökohtaisesti toimintaohjeita noudatetaan ja sisäisen tarkastuksen havainnot viedään toimenpiteiksi, eli korjataan toimintaa niiden perusteella.

6. Miten havainnot ja kehittämistoimet on käsitelty ja kirjattu? Seurataanko toimenpiteiden toteutumista?

Pääsääntöisesti kehittämistoimet nostetaan käyttösuunnitelmavaiheessa tehtävälistalle, ja vastaavasti suunnitellaan talousarviovaiheessa. Kirjaukset menevät TargetorPro -järjestelmään. Havainnot on käsitelty yksikkökokouksessa ja kirjattu muistioon. Kaikkien uusien hankintojen ja sopimuksien laatimisen osalta on ohjeistettu tallentamista ohjeistuksen mukaisesti.

Sisäisen tarkastuksen havainnot tai ulkoisen auditoinnin havainnot käsitellään vastuualuepalaverissa ja pienemmissä tiimipalavereissa. Havainnot ja kehittämistoimet kirjataan muistioihin ja seurannassa auttaa sisäinen tarkastus, joka kysyy toimenpiteiden toteutumisesta.

Vaikka sisäisen valvonnan kehittämistarpeita ei arvioida joissakin yksiköissä systemaattisesti, niin mikäli kehittämistarpeita esiintyy, kehittämistoimet alkavat heti ja epäkohtiin reagoidaan välittömästi.

7. Tunnistetut kehittämistoimet sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnassa tulevilla tilikaudella

Kiinnitetään huomiota omassa toiminnassa hyvään hallintotapaan ja huolehditaan jääviyteen liittyvät asiat toiminnassa sekä päätöksenteossa. Kehittämistoimenpiteenä vuodelle 2026 on mm. tapahtumatukiin liittyvä prosessi. Tulevalla tilikaudella 2026 strategian ja viestinnän vastuualueiden yhdistyessä on suunniteltu jo toimia esim. henkilöstöriskien pienentämiseksi. ICT-hankintoihin liittyviä ohjeistuksia ja prosessikuvauksia päivitetään sekä sopimus pohjia päivitetään jatkuvasti esiin

tulleiden parannusehdotuksien mukaisesti. Riskienhallinta viedään osaksi hankintaprosessia. Vastuualuetasoinen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma on vielä tekemättä.

Miten Kuopion kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan painopisteet (vuosina 2025-26) ovat huomioitu toiminnassa?

Painopiste 1. Talouden tasapainottamisohjelman toimeenpano ja seuranta.

Talouden tasapainotusohjelman ohjeet ovat ohjanneet toimintaa ja sen tavoitteet on huomioitu toiminnassa ja talousarviossa. Talouden tasapainotusohjelman toimeenpano ja sen seuranta kuuluu koko organisaatiolle. ELKOn alueella on kuitenkin kaupunkitasoinen HTV:n seuranta- ja raportointivastuu sekä kaupunkitasoinen TTO:n seuranta ja suunnitelma myös erityisesti konsernin ohjauksen ja hankintojen näkökulmasta.

Talouden tasapainottamisohjelma on huomioitu tarkempana kustannusseurantana ja tiukkana budjetointina. Työntekijöille on suositeltu palkattomia lomia ja lomarahen vaihtamista vapaiksi, maksullisiin koulutuksiin osallistumista on vähennetty tai lopetettu kokonaan. Lisäksi säästökohteita on pyritty löytämään mm. työmatkakustannuksista ja kokoustarjoiluista. Myös ICT-palveluiden kustannustehokkuuteen kiinnitetään jatkuvasti huomiota.

ICT-hankinnoissa on haettu kustannustehokkuutta priorisoinnilla, yhteistyön tiivistämisellä ja olemassa olevien ratkaisujen tehokkaammalla hyödyntämisellä. Osa hankinnoista on jouduttu siirtämään tai supistamaan käytettävissä olevien resurssien pienentyessä. Laitteistojen ja järjestelmien uusimista on osin lykätty, mikä lisää riskiä vanhentuvan teknologian käytön jatkumisesta, joka saattaa pitkällä aikavälillä kasvattaa ylläpitokustannuksia ja tietoturvariskejä.

Painopiste 2. Kriittisiin prosesseihin liittyvien jatkuvuussuunnitelmien laadinta.

Kriittisten palveluiden ja järjestelmien jatkuvuuden turvaamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota. Strategian vastuualue on valmistellut kaupungin prosessien kuvauskäytännöt, tukenut niiden tekemistä muissa palveluissa ja auttanut dokumentoimaan kriittiset ja muut prosessit jatkuvuuden varmistamiseksi. Toimialoja on ohjeistettu kriittisten prosessien tunnistamisessa, jatkuvuussuunnitelmien laadinnassa.

Jatkuvuussuunnitelmien laadinnassa on vielä tehtävä laajempaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken organisaatorajat ylittävästi. Talouden kriittisten prosessien jatkuvuussuunnitelmien laadinta tehdään pääsääntöisesti ulkoisen palveluntuottajan toimesta.

Kriittisten prosessien jatkuvuus huomioitava erityisesti sijaistamisessa ja osaamisessa, häiriö- ja poikkeustilanneviestinnän varmistaminen ja tiedotusjaoksen toimintavarmuus.

Painopiste 3. Henkilöstön hyvinvointi on huomioitava talouden tasapainotusohjelmaa toteutettaessa.

Koetaan, että henkilöstön hyvinvointi on joiltakin osin kärsinyt talouden tasapainotustoimien ja organisaatiomuutoksien vuoksi. Tilanne on tunnistettu ja henkilöstön hyvinvointia seurataan hyvinvointikyselyin ja tuotetaan palvelualueille tietoa ja tukea hyvinvoinnin huomioimiseksi. On käynnistetty muutosvalmennusta, ja yhteisiä suunnitteluhetkiä. Työkyvyn tuen toimintamalli on käytössä ennakoivasti ja reagoivasti ja esihenkilötyötä tuetaan. Työntekijöiden työergonomiaa on huomioitu ja henkilöstön työmotivaatiota seurataan mm. kehityskeskusteluissa. On järjestetty ja osallistuttu virkistys- ja työyhteisön yhteisiin tapahtumiin.